



Stromy

Myslím, že není těžké uhádnout, která z živých bytostí je na světě nejdéle a pamatuje doby dávno již minulé. Paměť stromů sahá několik staletí nazpátek, byla přítomna dnům hezkým i pohromám. Mlčky strpěla různé lidské chování a přizpůsobila se každé době, která změnu ovzduší a klimatu přinášela. V našem okolí máme památné stromy. Procházíme okolo nich často bez povšimnutí s hlavou plnou „malicherných starostí“, v nejhorším případě dokonce plánujeme, jak ty „staré křápy“ bezdůvodně odstraníme. Kdo si uvědomí, že s podobnými „starostmi“ okolo stromů chodívali naši předci v několika generacích nazpátek, co všechno pamatují, že nás stále dokážou obveselit svojí prostou existencí a krásou, památným stromům, ale i lidem již neubližuje. Za jakým účelem a kým byl strom vysazen, co měl připomínat, čeho pamatuje, pro své stáří, svoji krásu. Vědomí toho nedovolí strom skácet, i kdyby základy rodného domu hýbal. Nemůže se potom stát, že strom je skácen pouze proto, že listí zacpává střešní žlábký, nebo pro opakující se podzimní úklid.

Neznámějším památným stromem blízkého okolí je „Vejdova lípa“ o které byla zmínka v minulém zpravodaji. **Fascinující považují informaci o Tisu**, který v Jamném nad Orlicí zasadili lidé vracející se z Palestiny v době Křižáckých výprav do Svaté země. Tis žil ještě v polovině minulého století.

Pravděpodobně nejstarším stromem obce Líšnice je planá hrušeň, stojící v kopci u cesty nazývané „K Javoru“. Stáří hrušně bylo v roce 1945 odhadováno na 180 roků, dnes je tedy naší hrušce asi 242 let. Na ovocný strom je to úctyhodné stáří, přesto se krásně zelená a kudrnatí. Předloni bylo možné ochutnat malé hruštičky, plody její dlouhověkosti, houževnatosti a krásy. Až půjdete nebo pojedete okolo, zastavte se a prohlédněte si nejstarší žijící bytost naší vesnice. Zhodnoťte sami, jakou odezvu ve Vás kontakt s tímto nevelkým, prostým, ale krásným stromem zanechal.

František Hrobař svoji knihou „**Staré a památné stromy na Žambersku, Králicku a Rokytlicku v Orlických horách**“ popsal místa, názvy a základní údaje o velikosti stromů, některých i s pověstmi nebo ději, které se k nim váží. S vydáním knihy pospíchal, uvědomoval si a v knize uvedl své obavy z toho, jak mohou některé stromy, ale i jiné památky dopadnout s příchodem lidí bez místních a rodových vazeb do kraje po našich německy hovořících odsunutých občanech. Jak hlubokou pravdu měl je vidno po celých sudetech. Přečtěme si několik úvodních řádků z knihy, které prozrazují Františkovo smýšlení a lásku, kterou k přírodě měl.

Zásluhou tisku, školy, milovníků a obdivovatelů přírodních krás jsou ještě na českém severovýchodě, zejména v podhůří, staletí velikáni stromoví, kteří přečkali mocné nárazy zhoubných živlů přírodních. Zvláště pak uvědomějí majitelé stromů rodinných a rodových, které těší, že opatrují po předcích zděděné památné stromy, k nimž se pojí mnohá význačná událost rodová a které jsou působivé kouzlem mohutného a vznosného vzrůstu ochranné koruny nebo zahaleny v předivu dávných zkazek a tajemných pověstí, chovají k nim mnohdy až dojemnou úctu a lásku. Všude na našem venkově u božích muk, křížů a soch v poli, na samotách, na rozcestích, u cest a silnic, u kostelů a kapliček, na návsích, hřbitovech, selských dvorech, buď jednotlivě, nebo ve skupinách i ve stromořadích, zastihneme tyto živé svědky minula, kteří tkví hluboko v půdě svými kořeny.

Je to dávné a osvědčené citové spojení majitele, rodné půdy a stromů. Staré a památné stromy, namnoze chráněné Památkovými úřady, náleží k rázovitým památkám naší krásné vlasti. Příznivý poměr našeho lidu ke starým stromům jest zděděný po předcích, kteří uctívali své bohy v posvátných hájích, jež jim šuměly nad jejich hlavami a v jejichž tajemném šeru a šelestu naslouchali pozorně a zbožně v těchto velebných chrámech přírody radám a pokynům, které jim vnukli jejich dobří bohové. Tato místa, kde jim i přinášeli děkovné oběti, byla chráněna a nikdo cizí nesměl překročiti posvátnou půdu hájenou.

Kdo by si nevzpomněl i na svůj strom mládí, ke kterému se rád a často uchýloval, jako ke svému osvědčenému, věrnému rádci a nikdy nezahlavivšímu příteli, u něhož hledal útěchu i povzbuzení a kde potěšil a uklidnil svoje rozbolněné nitro. Mohutnému starému stromu neuškodí prudký sluneční žár, častá bouře přežene se bez pohromy nad jeho korunou, blesk sjede do jeho vráskovitého kmene, ale obnažená rána se rychle zacelí. Prudký víchř rve listy a sráží i větve, ale tyto se zase rychle zazelenají a zřídka kdy ničivá síla větrné smrsti rozvrátí velikána a ukončí jeho život, ačkoliv jinak zachází toliko sešlostí věku nebo někdy i zjištěností jednotlivců. Obdivujeme se síle, kráse a architektonice stavby koruny. Mnohý bedlivě si prohlédne starý strom a věří, že se poučí. Vnímavý pozorovatel a obdivovatel přírody naučí se od něho vytrvalosti, odvaze, nepovlnosti a síle. Pověst pak, která se vztahuje k památnému stromu, svým smyslem potěší hloubavého myslitele.

Obyvatelé podhorského okresu žamberského mají, jak jsem se přesvědčil osobním stykem a rozmlouvou, opravdu velmi rádi staré stromy. Je mnoho pohnutek, často i hospodářského významu,

kteře vedou zvláště venkovany k tomu, že popřávají stromům dosti místa u svých obydlí, jež jim ochraňují před větry a bleskem, poskytují milé pohovy v chladivém stínu po vykonané práci a odstraňují je většinou jen tam, kde jim překáží. Poznal jsem i několik případů, kde mají stromy těsně u obydlí, jejímiž základy při vichru pohybují a přece je neodstraňují! Rádi jim dopřávají místa a starostlivě sledují jejich zdravotní stav. Mnohý z hospodářů měl již připravenou sekeru, chystal se překážející strom skáceti, ale když přišlo doopravdy, od úmyslu strom odstraniti upustil nebo rozhodnutí alespoň odložil. Na mnoha místech byli nuceni majitelé stromy skáceti, poněvadž byly na místech, kde hospodářsky nebo komunikačně vadily. Je proto nejdůležitější pro vysazení nového stromu, který bude nejlepším pokračovatelem výchovné tradice, úcty a lásky k stromům, předem dobře promyšlená volba vhodného místa.

O osudu mnohých zašlých starých stromů na Žambersku jest málo známo a jen nejstarší pamětníci by mohli ještě něco zajímavého o nich vyprávěti. Pokud jsem mohl zjistiti dotazem sám, zahubila některé staré stromy velmi zhoubná větrná smršť, která se přehnala Žamberskem ze 7. na 8. duben 1941 a již padly za oběť rozsáhlé lesní plochy. Smutně vstupoval každý milovník přírodních krás do zničených lesních zákoutí a polesí okresu žamberského.

Dobový zápis o stromech v Líšnici:

1. LÍPA MALOLISTÁ (*Tilia cordata* Mil.) (o = 3,50 m, v = 26 m, s = asi 140 let) na zahradě Josefa Kubička, rolníka, č. 120, je zdravý strom, ve výši 3 m rozdělený ve 3 kloníky velmi sblížené. Koruna jest hustá, poněvadž byla z hospodářské nutnosti seříznuta. Vzhledem k výšce a blízkosti obytného stavení jeví se potřeba strom vysoko v koruně stáhnouti. Na kmeni visí zasklený obrázek P. Marie.

2. LÍPY MALOLISTÉ (*Tilia cordata* Mil.) (o = 2,70 m a 2,60 m, v = obou 19 m, s = přes 80 let) u obytného stavení Františka Břízy, rolníka, č. 99. Obě zdravé lípy byly z důvodů hospodářského seříznuty. Jejich sblížené koruny činí dojem jedné koruny. Jedna lípa jest ve výši 3 m rozdvojena a po straně má menší vyběhlý nevyvinutý kloník. Druhá lípa jest též ve výšce 5 m rozdvojena.

3. MLÉČNÉ JAVORY (*Acer platanooides* L.) u cesty, u kapličky při usedlosti Františka Peška, rolníka, č. 124. (o = 1,70 m, 1,70 m, 2,50 m, v = všech 21 m, s = 134 let) soudě podle letopočtu 1807 v nízké kapličce. Koruny všech tří zdravých stromů splývají v jednu hustou klenbu.

4. HRUŠEŇ PLANÁ (*Pirus communis* L.) (o = 1,79 m, v = 7 m, s = asi 180 let) na mezi při polní cestě jest společným majetkem jako strom hraniční Marie Bečkové, rolnice (matky) a Josefa Bečky, rolníka (syna), č. 151, a Vincence Břízy, rolníka, č. 68. Nízký kmen s menší trhlínou při zemi, přechází ve výši 1,50 m v menší zcela pravidelnou korunu kulovitou, která jest vespod obrostlá hustými věnikovitými větvemi, jež slouží ptactvu za hnízdiště. Koruna byla až na dvě uschlé větvičky zcela svěží. Marie Bečková se svým synem budou chrániti až do doby než by ohrožoval obytné stavení krásný statný SMRK OBECNÝ (o = 2,95 m, v = 30 m, s = asi 90 let), který přispívá k ozdobě okolí.

5. JAVOR HORNÍ čili KLEN (*Acer pseudoplatanus* L.) (o = 2,23 m, v = 24 m, s = asi 100 let) při rozcestí v poli pod silnicí směrem k Šedivci (říká se tam "U javora") Františka Záreckého, rolníka, č. 209, jest zdravý strom, stojící na mírně vyvýšeném místě, kde nepřekáží. Jeho kmen je 4 m vysoký a koruna ve volném prostoru jest rovnoměrně rozložitá a hustá. Na kmenu jest turistická značka

a nezřetelný plechový obrázek. **Podle tohoto stromu se nazývá cesta vedoucí od „Račovického mostu“ vzhůru ke státní silnici.**

6. JAVOR MLÉČNÝ (*Acer platanoides* L.) (o = 3,70 m, v = 24 m, s = asi 170 let) na dvoře u orlické stodůlky Václava Buchmüllera, obchodníka, č. 33. Kmen stromu, jehož některé větve prosychají, jest 6 1/2 m vysoký. Dole má boulovité nádory a jest porostlý mech, který se odstraní. Dutina kmene vyžaduje však v jednom místě rychlého zásahu, aby stav jinak ještě pěkného javoru se zlepšil a jeho věk prodloužil. V koruně roste, jak u starších stromů bývá, mladý jeřáb.

7. LÍPA MALOLISTÁ (*Tilia cordata* Mm.) (o = 2,10 m, v = 17 m, s = asi 90 let) u silnice proti hospodářství Jaroslava Tomana, rolníka, č. 196, trochu prosychá a menší její dutina při zemi potřebuje ošetření. **Blesk, který při bouřce udeřil do této lípy, zabil poblíž stojícího dědu pana Tomana.**

8. JAVOR HORNÍ ČILI KLEN (*Acer pseudoplatanus* L.) (o = 2,90 m, v = 19 m, s = asi 90 let) před hospodářstvím Františka Bednáře, rolníka, č. 48, je nižší zdravý strom, který má pravidelnou kulovitou korunu. Pěkný strom přispívá k ozdobě kraje.

Č. kat. 1315 v Líšnici tvoří jeden bok širokého údolí jehož protilehlá strana jest rovněž zalesněna, jest celá porostlá stromovím mladším a velmi starými, převahou buky. Z nich svým stářím, mohutností (objem těla několik m) i výškou vyniká zvláště 6 buků, označených při inventuře pozůstalostí čísly 68, 69, 70, 71, 72 a 95, které ti jsou vesměs zachovalé, až na bezvýznamné oděrky kůry a nevzhledně prořezanou korunu u stromu čís. 71. V této stráni jsou pozoruhodny i další bukové stromy, rovněž velmi mohutné a úplně zachovalé, jen o něco málo mladší, označené čísly inventárnými 77 (76) dvoják, 77 1-3 (troják), 88, 89, 93, 94, celkem 8 stromů. Přikročí-li se totiž k vykácení stromoví na jmenované, dosti rozlehlé parcele, tvořilo by pak těchto 14 velikánů (6 z první skupiny, 8 z druhé skupiny) nádherný obraz. Státní památkový úřad přihlédaje k rázu tamější krajiny a k hospodářskému významu turistiky na Žambersku, nyní systematicky organisované, uznává za nutné, aby výše jmenované skupiny zůstaly zachovány. Podle přípisu obecního úřadu v Líšnici (č. j. 339/4126, 4, 1941) jest tato skupina obrovských buků, které podle odhadu lesních znalců jsou 160 let staré, majetkem nadace Františka Kepřty v Líšnici z č. 138, z jejíhož výtěžku se postaví v budoucnu fara.

Ze 14 pařezů vyrůstá 18 statných buků, které přestály větrnou Smršť bez pohromy v r. 1941, a jejich stav jest dobrý. Jsou vysoké 20-28 m a jejich objemy jsou tyto: č. buku 68 - 3,93 m, č. 69 - 3,29 m, č. 70 - 3,33 m, č. 72 - 2,86 m, č. 75 - 1,99 m, č. 76 - 1,72 m, (č. 75 a č. 76 vyrůstají z 1 pařezu a ve výši 30 cm nad zemí se dvojí), č. 4 77/1 - 3,15 m, č. 77/2 - 1,30 m, č. 77/3 - 1,68 m (všechny 3 vyrůstají z 1 pařezu a ve výši 40 cm se trojí), č. 86/1 - 2,18 m a č. 86/2 - 1,41 m je dvoják, č. 87 - 2,01 m, č. 88 - 2,47 m, č. 89 - 2,06 m, č. 93 - 2,35 m, č. 94 - 2,33 m, č. 95 - 3,92 m, č. 96 - 2,56 m.

Buky přispívají k okrase krajiny. Uvedený příklad ochrany starých pěkných stromů, o jejichž zachování má zásluhu Památkový úřad v Praze, jest hoden následování.

Děkuji paní Elišce Kopecké č.p.47 a rodině pana Zdeňka Štěpánka č.p. 228 za poskytnuté informace a zapůjčení knihy.

©František Hrobař „Staré a památné stromy na Žambersku, Králicku a Rokytnicku v Orlických horách“
Zdeněk Bříza č.p.29